

چهار زن

در دو دهه از سینمای بهرام بیضایی

سارا آصفی

www.ketab.ir

انتشارات گفتمان اندیشه‌ی معاصر

اصفهان - ۱۴۰۱

- سرشناسه: آصفی، سارا، ۱۳۶۹-
عنوان و نام پدیدآور: چهار زن در دو دهه از سینمای بهرام بیضایی / سارا آصفی؛
ویراستار احمد رضا تلخ.
مشخصات نشر: اصفهان: گفتمان اندیشه معاصر، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری: ۱۱۲ ص: مصور؛ ۱۴×۲۱/۵ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۰۲-۶۶۵۶-۸۵-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: بیضایی، بهرام، ۱۳۱۷-
Beyzaei, Bahram
موضوع: سینما و زنان -- ایران
Motion pictures and women -- Iran
موضوع: نقد فیلم‌های فمینیستی
Feminist film criticism
موضوع: فمینیسم و سینما -- ایران
Feminism and motion pictures -- Iran
موضوع: رده‌بندی کنگره: ۹/PN۱۹۹۵
رده‌بندی دیویی: ۴۶۰۱۵۰۸۲/۷۹۱
شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۲۹۹۸۴
وضعیت رکورد: فیپا

www.ketab.ir

انتشارات گفتمان اندیشه‌ی معاصر

چهار زن

در دو دهه از سینمای بهرام بیضایی

سارا آصفی

صفحه‌آرا: علی سجادیه

ویراستار: احمد رضا تاج

مشاور طرح: حامد قصری

چاپ اول: بهار ۱۴۰۱

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۵۶-۸۵-۶

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۹	دیاچه
۱۳	■ بخش اول: مبانی نظری و پیشینه
۱۳	فمینیست
۱۵	فمینیسم و سینما
۲۰	پدرسالاری
۲۰	مخاطب فیلم در نظریه پردازی فمینیستی
۲۵	جامعه شناسی سینما
۳۱	جنس های اجتماعی
۳۱	جنس های اجتماعی زنان
۳۴	زنانگی
۳۵	خاستگاه فمینیسم در غرب
۳۵	خاستگاه فمینیسم در ایران
۳۷	تغییرات اجتماعی
۳۸	تغییرات اجتماعی معاصر در جامعه ی ایران
۴۰	زنان در دهه ی شصت خورشیدی
۴۱	■ بخش دوم: چهار قهرمان زن در سینمای پیشرو
۴۱	بهرام بیضایی
۴۲	سینمای بهرام بیضایی
۴۸	کلاغ
۵۰	مرگ یزدگرد
۵۵	باشو غریبه ی کوچک
۵۸	چریکه ی تارا

۶۰	روایت‌هایی دیگر از آسیه، تارا، زن آسیابان و نایی
۷۷	نقد و تحلیل‌های منتقدان
۸۱	■ بخش سوم: واکاوی فیلم‌ها با محوریت زنان
۸۲	فیلم کلاغ
۸۴	تحلیل جدول فیلم کلاغ
۸۶	فیلم چریکه‌ی تارا
۸۸	تحلیل جدول فیلم چریکه‌ی تارا
۸۹	فیلم مرگ یزدگرد
۹۲	تحلیل جدول فیلم مرگ یزدگرد
۹۲	فیلم باشوغریبه‌ی کوچک
۹۵	تحلیل جدول فیلم باشوغریبه‌ی کوچک
۹۷	■ بخش چهارم: برآیند و دریافت
۱۰۶	منابع و مآخذ
۱۱۰	پیشینه‌ی پژوهش

پیشگفتار

زنان در آثار بهرام بیضایی حضوری چشم‌گیر دارند و این نویسنده و فیلم‌ساز، زنان را در فیلم‌هایش حامل اندیشه‌های خود می‌داند؛ اندیشه‌ای که به معنا و مفهوم زنانگی می‌پردازد و در خدمت بیان تفکری نیست که زن را از مرد برتر و قوی‌تر می‌پندارد. بیضایی در ادبیات و تاریخ به دنبال زنانی است که در میان خیل مردان اجتماع‌شان، دارای قدرت و احترام‌اند. می‌یابد اما انگشت‌شمار، ولی هنگامی که خود قلم به دست می‌گیرد، از زنان روزگارش می‌نویسد که حتی در روستاهای دور، رکنی اساسی در بستر اجتماع خود هستند، چه در خانواده و چه در محیط پیرامون. زنانی که در کنار سایر جنبه‌های قراردادی و عرفی زندگی خود، دارای هویت فردی نیز هستند. این زنان شاید در شهرهای بزرگ گم شوند اما باز هم در پی یافتن «خود» کوچ‌به‌کوچه و تصویر به تصویر، راهی می‌شوند و با وجود ترسی تحمیل شده از نظام غالب مردسالار، دست از خود نمی‌کشند و یکه و تنها مسیر را می‌پیمایند.

هدف از این پژوهش، بررسی تصویر اجتماعی زن در سینمای دهه‌ی شصت بهرام بیضایی می‌باشد. کتاب پیش روی یک پژوهش بنیادی است و باروش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای انجام شده است. در این متن به بررسی چهار فیلم کلاغ ۱۳۵۵، چریکه‌ی تارا ۵۸ - ۱۳۵۷، مرگ یزدگرد ۶۱ - ۱۳۶۰ و باشوغریه‌ی کوچک ۶۵ - ۱۳۶۴ از آثار بهرام بیضایی در دهه‌ی شصت خورشیدی پرداخته شده است. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات به صورت کیفی است و مؤلفه‌های نقد اجتماعی و جایگاه زنان مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به برآیند اطلاعات گردآوری و بازنگری شده می‌توان گفت، فیلم‌ساز در آثار خود، تصویری دگرگون را از زنان ارائه می‌دهد؛ زنانی که در تقابل با

نظام و عرف جامعه‌ی مردسالار، تلاش می‌کنند همگام با مردان، مؤثر واقع شوند و در مسیر زندگانی عادی خود، عرف و کلیشه‌های نابجا و غلط را دستخوش تحول کنند؛ تحولی که جامعه‌ی مردسالار آن را برنمی‌تابد. این زنان در نقش‌های مادری، همسری و زنانگی خود ظاهر می‌شوند و نیز، پا از آن فراتر می‌گذارند. همین موضوع باعث می‌شود در آن روزگار (دهه‌ی شصت) که کمتر هنرمندی، به زنان، محوریت اصلی در آثار سینمایی خود می‌داد، این فیلم‌های بهرام بیضایی توقیف و از اکران عمومی شان ممانعت گردد.